

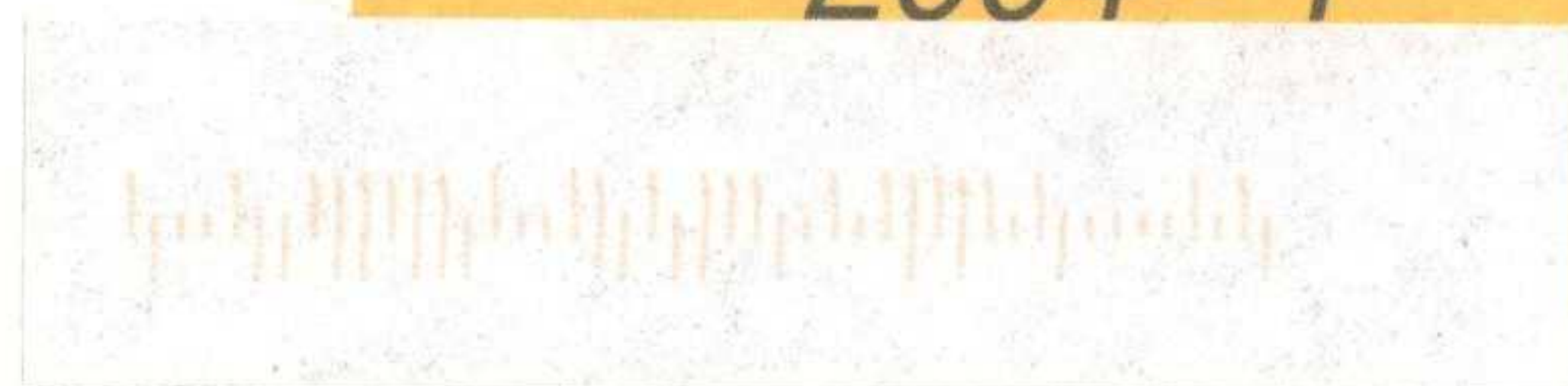
DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

2004 - 1

COMBIMARKT

&

STUDIO EDE

VOORDEEL IN FOTO EN VIDEO

TEL. STUDIO EDE 0318 - 653363

Grotestraat 62, Ede tel. 0318-616414
Bellestein 21, Ede tel. 0318-614300
Stadspoort 10, Ede tel. 0318-652121
Hoofdstraat 24, V'daal tel. 0318-512689
Molenstraat 3, Rhenen tel. 0317-616866
PB 8170 6710 AD EDE

**FOTO
FILM
VIDEO
STUDIO**

Winkelcentrum Bellestein 21, 6714 DP Ede, tel.: 0318-640479
Contactlenzen / Oogmetingen / Oogdrukcontrole

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken

Draadmateriaal

Gereedschap

Verf

IJzerwaren

* Bezorgen gratis

Hout Board Triplex

Wandplaten Schroten

Wandweefsel

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611 680

* Wij geven u een deskundig advies

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
32e jaargang   nr 1   voorjaar 2004

Van het bestuur

Hebt u ook genoten van het themanummer van de Zandloper? De Zandloper was van minimale omvang maar de ingesloten bijlage over het 'Boeren Erfgoed' echter was van maximale inhoud. Alom horen wij positieve reacties. De inhoud, 72 pagina's verluchtigd met vele foto's, lees je in een adem uit. Hebt u de bijlage Boeren Erfgoed niet ontvangen? Dan is er echt iets mis, te weten: u was of geen lid van onze vereniging of u had uw contributie over 2003 nog niet betaald. Hebt u vrienden, bekenden of familie die het boekje graag in hun bezit willen hebben dan is het nog te koop in de winkel van ons museum voor €5,00 per exemplaar.

Hebt u kinderen die wel eens fietstochten door de omgeving maken, dan is het wellicht een goed idee uw kinderen te stimuleren kennis te nemen van ons erfgoed door een exemplaar van 'Boeren Erfgoed' aan hen cadeau te geven. De boerenhoeven zelf aanschouwen geeft een andere beleving.

Als u een nieuw lid werft mag u 'Boeren Erfgoed' als welkomstcadeautje toezeggen. Zorg dat u tijdig komt want de voorraad is beperkt en de belangstelling groot. Denk eraan OP is OP.

Op 24 maart 2004 wordt onze jaarlijkse ledenvergadering gehouden. Daar de statutaire periode van een aantal bestuursleden eindigt, zal op deze vergadering een aantal bestuursmutaties aan de orde komen. In de uitnodiging voor de vergadering zullen meer bijzonderheden worden vermeld. Ook komen de diverse jaarverslagen aan bod. Mede in het kader van het tachtigjarige bestaan zal de vergadering worden opgeluisterd door een middeleeuwse volksmuziekgroep.

U hebt de acceptgiro voor de contributie van het verenigingsjaar 2004 ontvangen. Zorgt u voor tijdige betaling, dat bespaart ons heel veel werk.

U doet toch ook mee aan de ledenwerving?

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * Het dagelijks bestuur van de Vereniging Oud Ede bestaat uit de heren E. Lagerweij (voorzitter), J. van Raan (secretaris) en W. Kempe (penningmeester).
- * De contributie bedraagt € 9,50 per jaar, te voldoen door storting op giro 353.42.68 van penningmeester Vereniging Oud Ede te Ede.
- * Het Historisch Museum Ede (Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. (0318) 61 95 54) is open 's middags van twee tot vijf uur, op zondagen tot vier uur. Op maandagen is het museum voor het publiek gesloten.
- * Conservator van het museum is drs. D.-J. List.
- * De redactie van De Zandloper bestaat uit de heren drs. D.-J. List, F.G. van Oort, H. van Scherrenburg en mevrouw R. Tieben (eindredacteur).
- * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede, Tel. (0318) 61 95 54.
- * Fax (0318) 65 33 89, E-mail: hismuseumede@hetnet.nl, Internet: www.historischmuseumede.nl
- * Overname artikelen na schriftelijke toestemming Historisch Museum Ede
- * Productie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede.

ISSN 1384-7090

In Memoriam

Op dinsdagmorgen 13 januari golfde een droevig bericht door Ede: **Martien Haffmans** is overleden. De Vereniging Oud Ede, en met name de leden die regelmatig contact hadden met Martien, waren zeer geschokt. Martien was geboren en getogen in Ede. Zijn vader had de bekende comestibleszaak in de Grotestraat en Martien nam de zaak over. Samen met zijn vrouw Greetje wist hij de goede naam die de winkel van Haffmans in het dorp had, te continueren. Martien kon beeldend en met veel humor vertellen over de oude, deftige en invloedrijke Edenaren die destijds de winkel van zijn vader bezochten. Hij had een druk leven, maar dat verhinderde hem niet, om soms bij nacht en ontij, het buitengebied van Ede in te trekken. Hij maakte daar prachtige foto's van dieren, planten en landschappen. Hij kende veel boswachters en hij kon hun vaak boeiende verhalen sappig doorvertellen.

Martien was lid van de werkgroep publiciteit van de Vereniging Oud Ede. Als Martien binnenkwam werd iedereen een beetje vrolijker. Hij getuigde vaak van zijn grote liefde voor Ede en hij kon het niet hebben dat men zich negatief uitliet over ons dorp. De schilderijen en etsen uit de collectie van het museum wilde hij het liefst permanent tentoonstellen. De werken van de Edese schilder Willem Witsen hadden zijn speciale belangstelling.

Martien was zeer loyaal en behulpzaam. Op verzoek van Oud Ede heeft hij foto's gemaakt van "historische" gebeurtenissen, zoals de opgravingen in het centrum van Ede, tijdens het bouwen van de parkeergarage. Meerdere malen verzorgde hij voor een ledenvergadering een lezing met dia's over de bossen rondom Ede. En als een spreker het op het laatste moment liet afweten was Martien altijd bereid in te vallen. Hij vertelde dan zo onderhoudend en humorvol bij zijn dia's, dat wij nooit een klacht ontvangen hebben over de gewijzigde lezing.

Met het overlijden van Martien Haffmans is weer iemand verdwenen die kon vertellen over het Ede van voor de grote uitbreidingen. Hopelijk hebben wij goed naar hem geluisterd. De Vereniging Oud Ede heeft een waardevol en betrokken lid verloren en de werkgroep publiciteit zal zijn geïnteresseerde, geestige en authentieke inbreng zeer missen.

Iedere inwoner van Ede zou eigenlijk lid moeten worden van de Vereniging Oud Ede

De Vereniging Oud Ede kan veel meer doen als er nog meer leden zijn. We bewaren de geschiedenis van Ede en zetten ons in voor het behoud van karakteristieke gebouwen en plekken. De beste ambassadeurs van onze vereniging bent u, onze leden. Als u uw familieleden, kennissen en burens vraagt lid te worden, heeft dat veel meer effect dan alle reclame van de vereniging zelf. Maar wat moet u hen vertellen? Vrijwel iedereen is geïnteresseerd in het stukje grond waarop zijn of haar huis staat. Men zou wel eens willen weten wat daar gebeurde; duizend, honderd, of misschien nog maar vijftig jaar geleden. We kunnen veel te weten komen over het plekje waar we nu leven. De Vereniging Oud Ede bewaart namelijk het cultuurgoed van de streek. De Vereniging Oude Ede houdt de geschiedenis levend!

Als iedere inwoner van Ede lid zou zijn van de Vereniging Oud Ede dan helpt iedereen mee om gegevens over ons stukje grond vast te houden. En voor € 10.- per jaar kan dat geen probleem zijn. Bel naar 619554

Wat krijgt u ervoor terug: gratis toegang tot het museum en 4 maal per jaar De Zandloper.

Van de redactie

Nu de lente langzaam weer begint door te breken, presenteren wij u een nieuwe Zandloper met genoeg leesvoer voor als het toch een paar dagen slechter weer wordt. In dit nummer onder enkele kaarten en een foto van de kom van Ede, waar u na bestudering zelf ongetwijfeld nog veel meer interessante informatie uit kunt halen. Ook een artikel over de plaatsing van de eerste urinoirs in Ede en een uitgebreide schets van de gemeenschap die rond de vorige eeuwwisseling in Sunny Home verbleef. En uiteraard weer het museumnieuws, waarin meer over de lancering van de website van het Historisch Museum Ede.

De redactie wenst u weer veel leesplezier.

Rianne Tieben-Arends

Een aparte gemeenschap in de Doesburgerbuurt

Door Frans van Oort

Inleiding

Aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw zien we overal kleine groepen van idealistische stromingen ontstaan met een duidelijk verzet tegen de heersende maatschappij. Veel van deze groepen mensen noemden zich de christenanarchisten. Zij stonden volledig afwijzend tegenover macht en machtsmisbruik van de staat, het leger en de kerk, eigenlijk precies volgens de anarchistische leer. Daarnaast vonden deze groepen dat het gebruik van vlees en drank met hand en tand bestreden diende te worden. Ze waren dus ook nog overtuigd vegetarisch. Deze strenge voorschriften vonden veelal hun basis in de geschriften van de Russische schrijver Leon Tolstoj, die door deze groepen christenanarchisten in een Nederlandse vertaling werden uitgegeven en verspreid.

Deze Tolstoj-geschriften waren opgebouwd met de visie van de leer van de geweldloosheid volgens het beginsel der liefde en vonden hun oorsprong, zoals Tolstoj zelf zei, in de kern van het Nieuwe Testament, namelijk de Bergrede.

Kolonies of gemeenschappen

Eén van de bekendste kolonies was wel de experimentele kolonie “Walden” te Bussum, die onder leiding stond van de Nederlandse dichter en schrijver Frederik van Eeden.

Misschien kijken we daar nu wat vreemd tegenaan, maar de basis van deze stromingen was aandacht vragen voor de erbarmelijke en ondraaglijke situatie waarin de arbeidersstand verkeerde en om een aanzet te geven hier verlichting in te brengen. De drang was er dus dat er iets moest veranderen. Via het parlement waren er op dat moment geen mogelijkheden en waren de eventueel aanwezige krachten niet te bundelen.

Zo ontstond het idee om overal van die kleine gemeenschappen van geestverwanten te stichten. Hierin diende men zo eenvoudig mogelijk te leven waardoor, zo redeneerde men, de mensheid meer geluk en voldoening zou worden gebracht. Sommige groepen gingen zo ver dat gepredikt werd voor het sluiten van de fabrieken en terug te keren naar het leven op het land. Hieruit proefde je dat al deze groepen anarchisten niet uitgingen van de economische werkelijkheid (snel oprukkende techniek, mechanisatie en industrialisering) maar eerder een bepaald ideaal van vrijheid als uitgangspunt hadden gekozen.

Herkenbaarheid

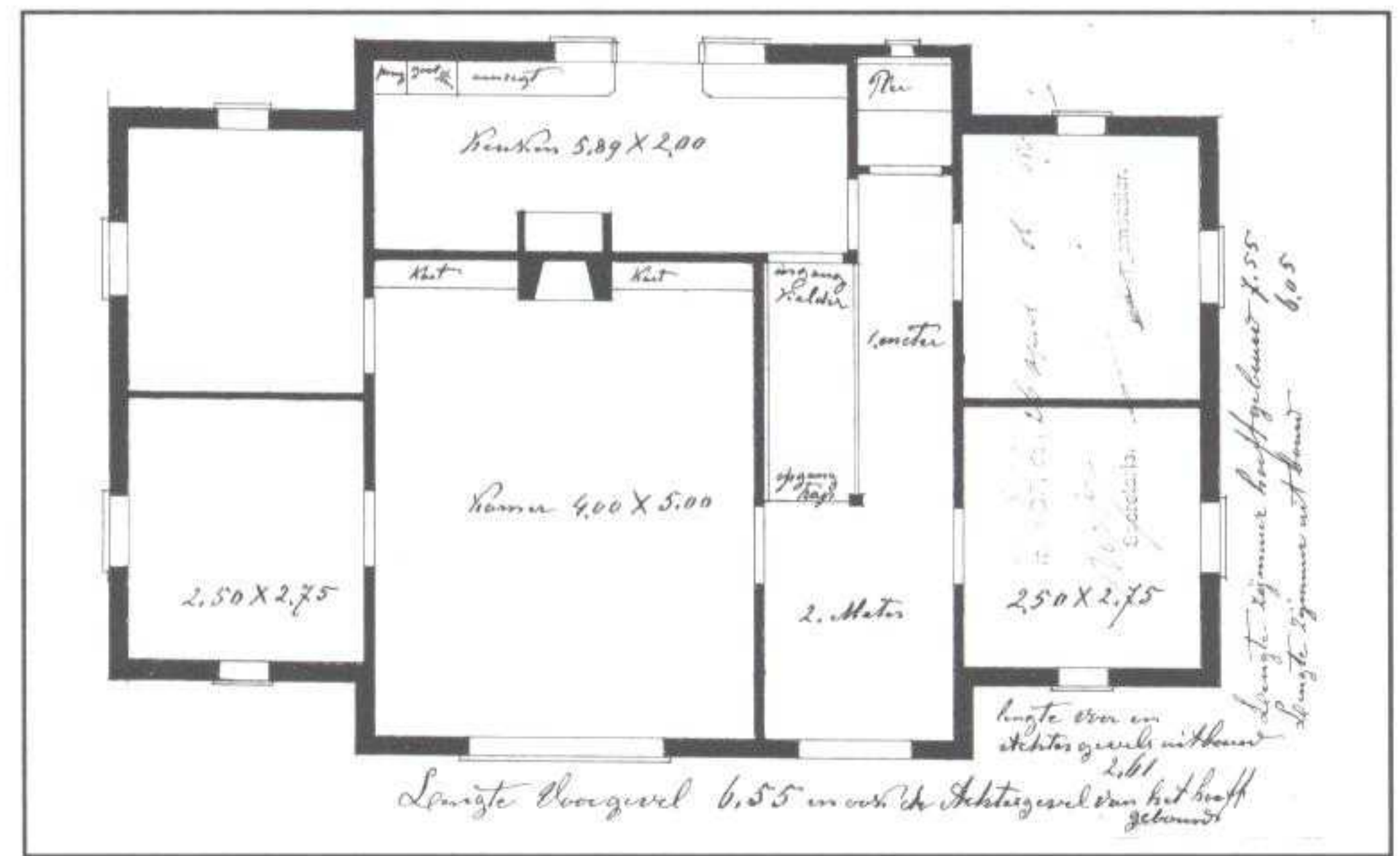
Deze christenanarchisten probeerden hun vlugschriften en propagandamateriaal in de gevestigde gemeenschap te slijten, maar in die tijd, zeker in de christelijke gemeenschappen, kregen ze eigenlijk geen voet aan de grond. Eén van de redenen was natuurlijk hun afwijkende levensstijl. Ze waren daardoor in deze gesloten gemeenschappen direct herkenbaar. Een ander reden was het feit dat ze een nogal apart kledinggedrag vertoonden.

Zo lag het accent bij deze groepen bij loszittende kleding, het bewust geen hoofddekseel dragen en sandalen aan de voeten. En dan nog het liefst zonder sokken. De mannen lieten daarbij ook nog hun baard groeien want het gebruik van een scheermes was uit den boze. Echte baardmensen waren dat.

Al gauw was de bijnaam van “naaktloper” een gangbaar feit (geen hoofddekseel en op blote voeten). En omdat ze daarnaast ook nog een vegetarische instelling hadden kregen ze al gauw ook nog eens bijnamen als “vuile spinazievreter” of “grasvreter”.

Ook in Ede een vegetarische gemeenschap

Even buiten het dorp, ten oosten van de kippenlijn en ten noorden van de van Peursumweg, later genoemd de Zonneoordlaan, bevond zich op een flink perceel het stenen huis “Sunny Home”.

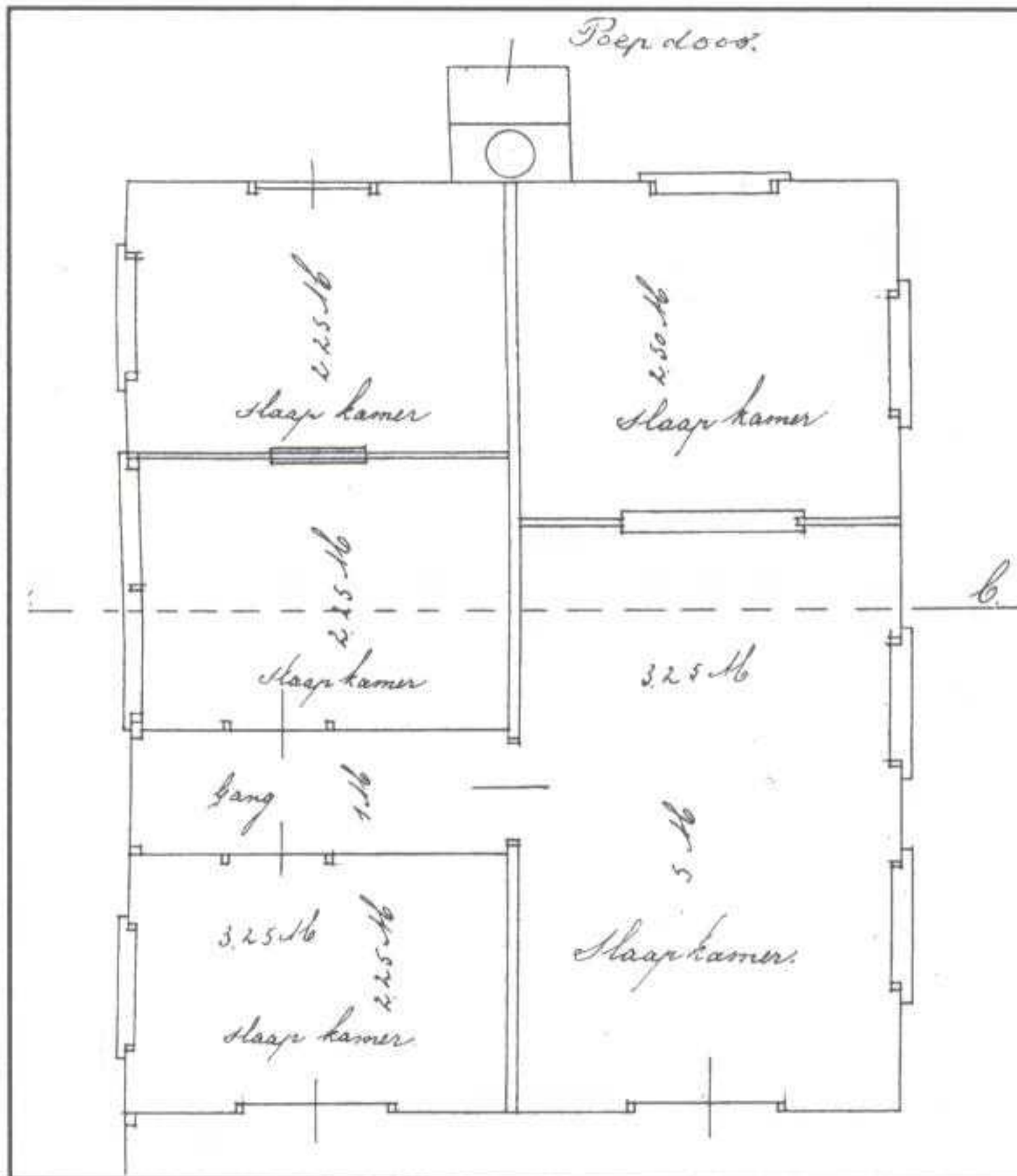
Bouwtekeningen archief gemeente Ede 1906

Dit nieuwe huis met grond was in juni 1907 voor en bedrag van f 2.600,— overgegaan van de oude eigenaar Karel Bernhard Schuurman naar de nieuwe eigenaar Gerrit de Jong, gehuwd met Albertje Kofman. Zij stichtten er een egetarisch pension met als gevolg dat ook de hiervoor beschreven figuren er op af kwamen. (Bekend is wel dat dit echtpaar connecties had met de christen-anarchisten en socialisten). Daarnaast kreeg het pension bekendheid als een soort rustoord voor overspannen personen en pas herstellende zieken (maar er kwamen ook door hun arts opgegeven zieken op af, die meenden dat ze middels een vegetarische kuur nog hoop op herstel hadden).

In 1908 vond uitbreiding plaats door de bouw van een slaaphuis. Dit was opgetrokken van hout, geplaatst op een stenen voet en met een pannendak. Uit de bouwaanvraag konden we lezen dat de vertrekken uitsluitend als slaapkamer waren te gebruiken. Stookplaatsen werden er niet aan-

Voor- en zijgezicht slaaphuis gemeente Ede 1908

Indeling slaapgebouw

gebracht in verband met brandgevaar. Tevens werden op het terrein twee pompen geplaatst.

Deze dienden naast de drinkwatervoorziening, bewassing enzovoort ook om als natuurbad te dienen. Het idee natuurbad was een nieuw soort geneeswijze welke uit Duitsland en Zwitserland was komen overwaaien en de bedenker was dominee Kneipp. Met behulp van koud water, frisse lucht en een vleesloos dieet zouden alle kwalen van de verkeerd levende mensen worden genezen. Hier op "Sunny Home" was een vegetarische keuken, frisse lucht in overvloed en het bad bestond uit het leeggooien van een emmer koud water uit de pomp over je hoofd. Voor het verblijf in de frisse lucht werd in de bouwaanvraag toestemming gevraagd om zogenaamde lighutjes voor één of twee personen te plaatsen. Als voorbeeld zijn de lighalletjes van "het Groene Kruis" die deze

aan haar leden in bruikleen geeft. Met een paar kleine aanpassingen zouden deze bijzonder geschikt zijn voor "Sunny Home".

De pensionhoudster Albertje Kofman

Albertje Kofman werd geboren te Enkhuizen op 22 januari 1881. Zij was de dochter van Rijkert Kofman, co-directeur der brievenmalen (posterijen?) en Klaasje Roosendaal. Zij trad te Amsterdam op 21 juni 1906 in het huwelijk met Gerrit de Jong, boekhouder. Deze was in 1880 in Amsterdam geboren als zoon van Willem de Jong en Jacobje van der Horst. Ten tijde van het huwelijk stond Albertje, met de roepnaam Bertha, in Amsterdam ingeschreven als onderwijzeres en woonde Gerrit de Jong reeds in Ede. In die tijd heeft hij in opdracht "Sunny Home" laten bouwen want de bouwaanvraag is zowel door de verkoper (K.B. Schuurman) als de koper (G. de Jong) ondertekend. Een paar maanden later toen het huis klaar was, vertrok ook Albertje naar Ede (19 september 1906). De huwelijksafkondiging vond plaats te Amsterdam, Ede, Barneveld en Laren. Getuigen waren Edo Fimmen (bekend socialist), Barend Pieters (boekbinder) en Nicolaas Pieter Neefjes (lithograaf-tekenaar, schilder).

Het huwelijk hield niet lang stand want op 2 december 1910 werd te Amsterdam de echtscheiding uitgesproken.

Albertje Kofman, nu pensionhoudster, hertrouwde op 4 mei 1912 met Pieter Keetbaas, zonder beroep en woonachtig op hetzelfde adres als de bruid.

Omdat Pieter Keetbaas ernstig ziek was, werd het huwelijk voltrokken in het huis "Sunny Home" in de buurtschap Doesburg te Ede.

Lang had dit huwelijk niet geduurd want op 19 juli 1912 was Pieter Keetbaas overleden. Maar gelukkig voor Albertje had haar man op 30 mei 1912 nog een testament opgemaakt bij notaris Dinger te Lunteren, waar deze haar als enige erfgenaam benoemde.

Verder was nog bekend dat Albertje eind 1913, begin 1914 terug wilde naar Amsterdam waar zij een vegetarisch hotel-restaurant wilde openen maar dit was

Vegetarisch Pension „SUNNY HOME”

Ede (Gelderland),

rustig en vrij gelegen op de heide,
bij bosch en heuvels, circa 5 minuten
van de halte Doesburgerbuurt.

Luchtbad. Frissche kamers.

Prijs f 2.— per dag.

(190-17) Bertha Keetbaas-Kofman.

Advertentie uit de "Vegetarische
Bode" anno 1912

niet van de grond gekomen. Wel werd op 5 mei 1916 het toenmalige pension, bestaande uit twee woonhuizen en verder getimmerden, erven, tuin, heide en weg voor f 5.500,— verkocht aan de “Centrale Vereniging voor Gezondheidskolonies voor Zwakzinnigen”. Pension “Sunny Home” zou later worden omgebouwd tot de vakantiekolonie “Zonneoord”.

Prachtige foto van het vegetarisch pension “Sunny Home”, met op de voorgrond het houten slaapgebouw. Ook zichtbaar is een aantal lighutjes. Wat verder opvalt is de enorme ruimte, namelijk zand en heide. (foto: gemeente Ede omstreeks 1915)

Albertje Kofman trouwde daarna op 7 september 1916 te Utrecht met Coenraad Bellaart. Ook dit huwelijk was geen lang leven beschoren want via een advertentie in de “Vegetarische Bode” gaf Coenraad Bellaart te Huis ter Heide te kennen dat op 9 november 1920 was overleden zijn echtgenote Bertha Kofman, de vroegere eigenaresse van “Sunny Home”.

Bronnen

- Albert Perdeck, Nakend op de fiets
- Gemeente Ede, oud archief
- A. van Oosten, Amsterdam, gegevens A. Kofman.

Museumnieuws.

Themadag Kant

Op 13 januari jongstleden organiseerde het Historisch Museum Ede voor de leden van de Nederlandse Kostuumvereniging een kantdag. Achttien deelnemers werden deze dag vermaakt met koffie en cake, een lezing door de conservator, een lunch en een rondleiding door de conservator van de Kantkamer.

Deze dag was een groot succes. De deelnemers waren enthousiast. De conservator van de Kantkamer van Huize Singraven te Denekamp, Ivanka Sonderman, ontdekte in de collectie van het Historisch Museum Ede twee bijzondere kanten voorwerpen. Een kanten sjaal bleek geen doopdoek te zijn, maar een bijzondere voile uit ca. 1810. De uniekheid van dit stuk is niet zozeer de oudheid als wel het feit dat de zijden tule is vervaardigd op een breimachine. Met andere woorden reeds machinaal vervaardigd.

Een ander stuk blijkt de helft te zijn van een tweedelige schouderkraag uit circa 1820. Ook van dit voorwerp is de tule vervaardigd op de breimachine. Helaas verkeert deze recente schenking in een niet al te beste staat.

De foto's geven een beeld van de fraaie presentatie van de kanttentoonstelling en deze themadag.

*Foto links:
overzicht
tentoonstel-
ling.*

*Foto rechts:
deelnemers
onderzoeken
één van de
topstukken,
(schouder-
kraag
1820)*

Foto's: Herman van Scherrenburg

Internetsite

Sinds januari 2004 beschikt het museum over een eigen site. Op deze site wordt het een en ander uiteen gezet over het museum, de samenstelling van de collectie en de te verwachten wisseltentoonstellingen.

Op deze site zal tevens de inhoud van De Zandloper onder de aandacht worden gebracht. Tevens is in de winkel te zien welke publicaties in het museum voorradig zijn. We hopen dat door deze site steeds meer mensen de weg naar ons museum zullen weten te vinden en zo op de hoogte worden gebracht van de leuke dingen die wij organiseren.

Verjaardagskalender

Dit jaar bestaat de Vereniging Oud Ede 80 jaar. En dat laten we niet geheelongemerkt voorbij gaan. Speciaal voor de leden van de vereniging is een verjaardagskalender met topstukken uit het museum gemaakt. Het is een handig A4-formaat met royale schrijfruimte geworden. Leden betalen slechts 6,75, niet-leden 8,-. Leuke cadeautip voor 2004!

Barbie, 45 jaar jong

Van 2 juni tot en met 22 augustus organiseert het museum een wisseltentoonstelling die volledig is gewijd aan het fenomeen Barbie. In 11 vitrines wordt een overzicht getoond van de ontwikkelingen die Barbie en haar vrienden de afgelopen 45 jaar hebben doorgemaakt. Vaneen vrij houderige pin-up is Barbie uitgegroeid tot een flexibele aankleedpop met zeer veel accessoires. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de jongenspoppen Big Jim en Action Man.

Het museum is nog op zoek naar een aanvulling op het reeds verzamelde materiaal. Wie heeft er leuke, bijzondere of oude spullen van onder andere Barbie, Ken, Skipper en Action Man en wil dit voor de duurvan de tentoonstelling uitlenen. Naast poppen zijn accessoires zoals huizen, meubilair en kledingstukken zeer welkom!

Luchtlanding bij Ede, 18 september 1944

In de periode van 11 september (Open Monumentendag) tot en met 30 december wordt de 60 jarige herdenking van de luchtlanding bij Ede met een tentoonstelling herdacht. Oude uniformen, parachutes, kleding van parachutes, een container en manden verbeelden deze roerige tijd. Tevens zal er worden stilgestaan bij de bombardementen op 17 september.

Oproep militaria

Voor deze tentoonstelling is het museum op zoek naar interessant materiaal, bijvoorbeeld foto's, uniformen en kledingstukken gemaakt van parachutes-
Het museum is overigens ook nog op zoek naar materiaal voor de oorlogstentoonstelling in 2005 en de wisseltentoonstelling over het garnizoen in 2006.

Nieuwe werkgroepen

Door Jos van Raan

In het themanummer 2003-4 van de Zandloper heb ik aangekondigd dat het bestuur 2 nieuwe werkgroepen wil oprichten. Het ging over de werkgroepen "Monumenten" en "Museum" Hiervoor hebben zich tot onze teleurstelling (nog) geen leden aangemeld!

Onze Oudheidsvereniging telt rond de 1000 leden en wil zich bezig houden met de historie van Ede. Hiervoor kent de vereniging al de werkgroepen Geschiedenis en Zandloper, waar slechts enkele leden in actief zijn. Dat moet toch beter kunnen. Met de werkgroep Monumenten dacht het bestuur leden te kunnen activeren die zich willen verdiepen in de nog overgebleven markante oude gebouwen in Ede. Om in deze werkgroep plaats te nemen is geen specialistische kennis nodig. Daarvoor is in ons museum en in het gemeentearchief voldoende informatie voorhanden. Hetzelfde geldt voor de werkgroep Museum, waarin leden mee kunnen werken aan het opzetten van tentoonstellingen in de vorm van onderzoek en meedenken met de conservator.

Ook zijn wij op zoek naar mensen die in het weekend bereid zijn om

Beste leden, zitten we als bestuur op het goede spoor met onze activiteiten? Heeft u andere ideeën of wilt u zich alsnog opgeven? Bel of mail mij eens.(0318-413593 of vanraan@freeler.nl

Ook zijn wij op zoek naar vrijwilligers die ondersteuning willen geven aan de weekendopstelling en bij de automatisering van de registratie van de collectie.

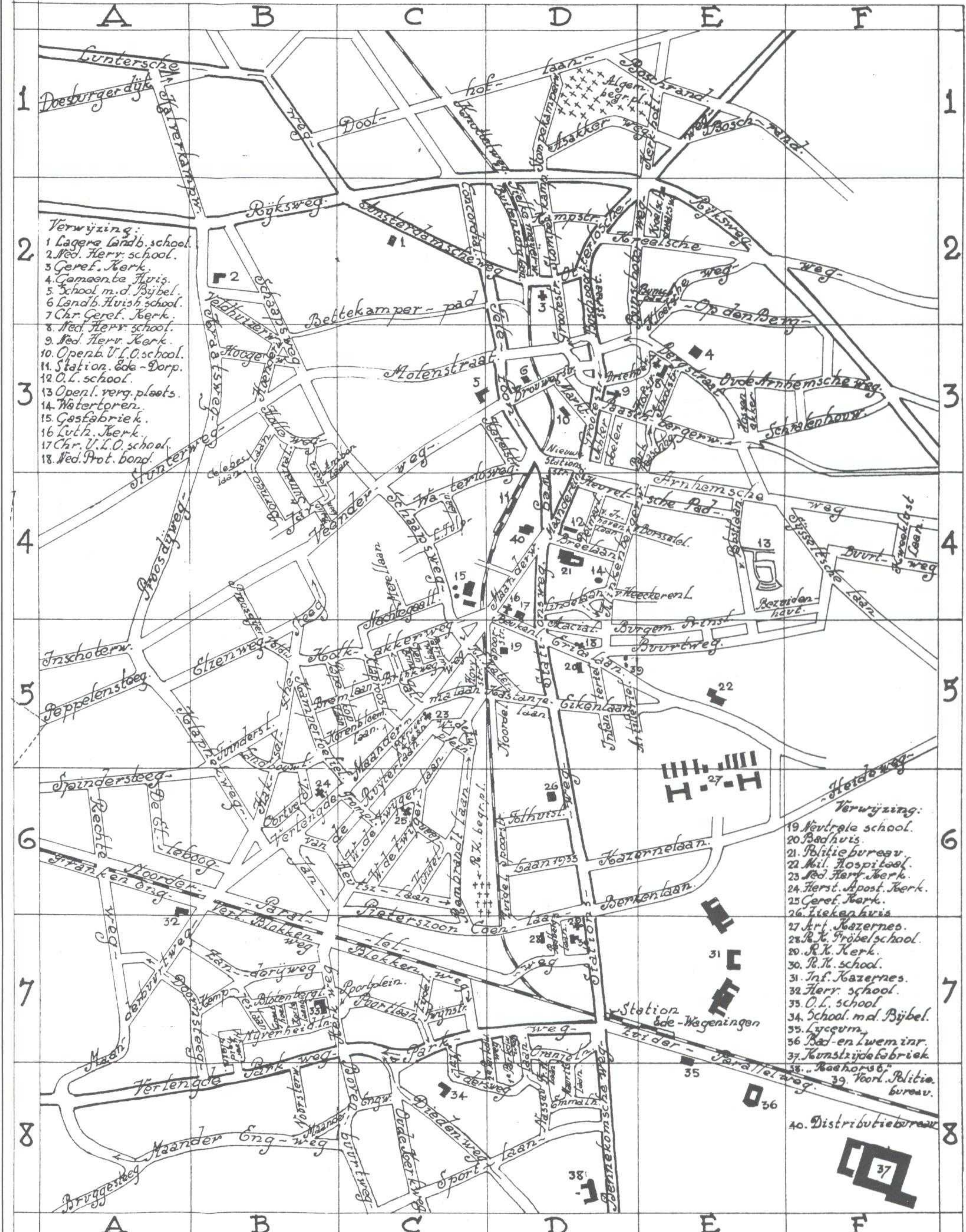
Willen we dat het museum gedurende de weekenden open blijft dan hebben we op korte termijn nieuwe vrijwilligers nodig die ons hierbij willen helpen.

Voor de automatisering heeft u alleen basiskennis nodig.

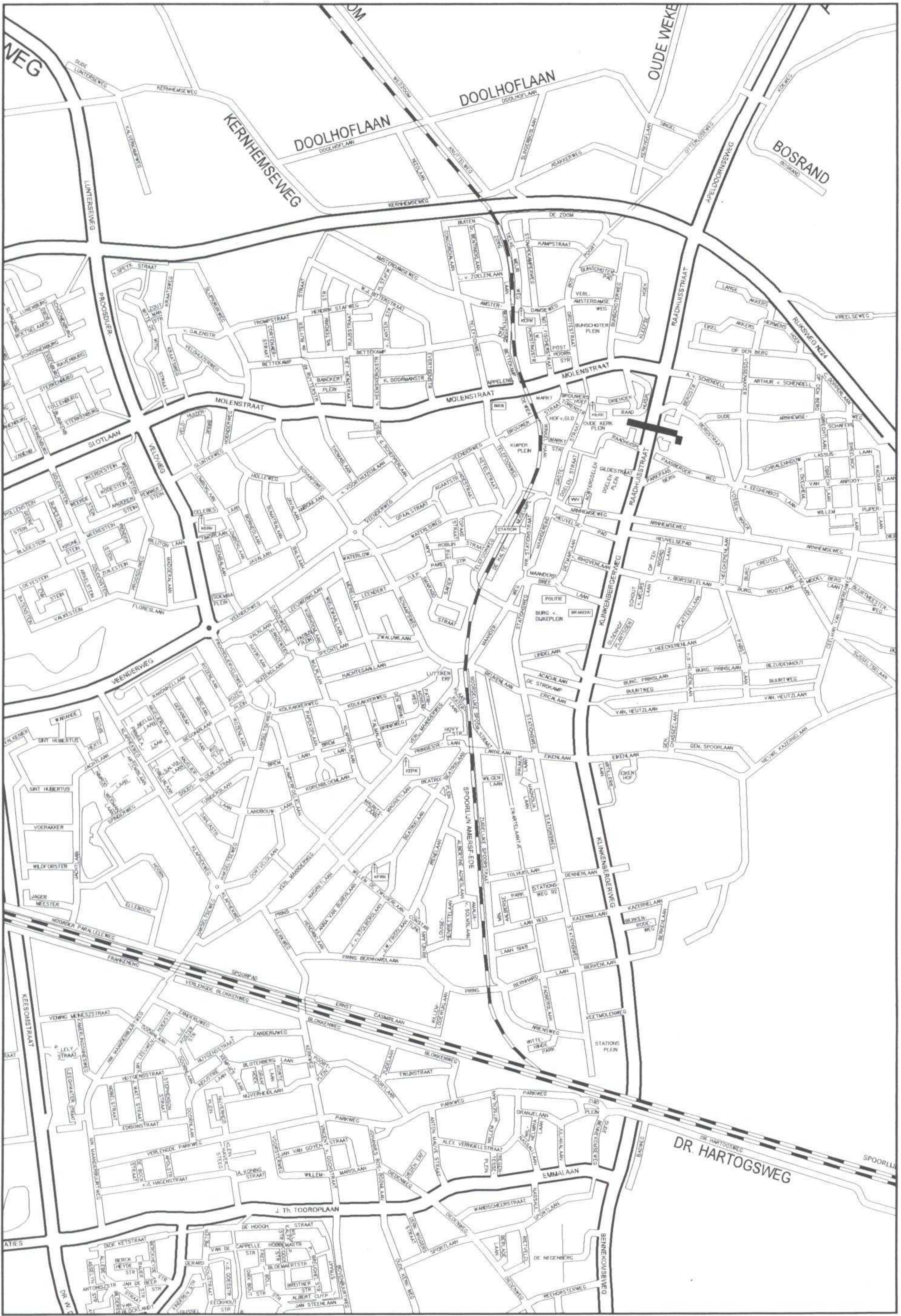
Wanneer u geïnteresseerd bent in een van deze vacatures kunt u contact opnemen met de conservator van het museum de heer D.J. List.

KOM EDE.

KOM EDE

Kom van Ede: kaart en fotovergelijking.

Door Frans van Oort

Via het gemeente-archief ben ik in het bezit gekomen van een oude straatnamenkaart van de kom van Ede. Zij is gedateerd op 1942 en de schaal is ongeveer 1:15.000. Op dit kaartje heeft de hoofdwegenstructuur extra aandacht gekregen want zij is middels zwaardere lijnen uitgevoerd. Zo behoren bijv. de Lunterscheweg, Amsterdamscheweg, Otterloscheweg, Rijksweg enz. tot de doorgaande wegen. Tevens is een lijst aangelegd die via een nummer verwijst naar de belangrijkste gebouwen en instellingen in die tijd. Een aantal wegen komen ons tegenwoordig onbekend voor. Zo zijn de Elzensteeg (BS), Rechteweg (A6), Heideweg (F6), Hofstraat

en Schoolstraat (E3) en recentelijk de Bruggesteeg (A8) verdwenen. Ook merken we dat het eerste deel van de Schaapsweg eertijds vanaf de Rijksweg heeft gelopen terwijl dit deel thans Slijpkruikweg heet. Bezien we het ons bekende Beatrixpark dan valt op dat, op last van de toenmalige bezetter, de namen van de leden van het koninklijk huis uit de straatnaamgeving zijn verdwenen en vervangen door meer neutrale namen. Hierover is al eens bericht door P.Meerdink in de zandloper van juni 1987. Om de oude kaart te vergelijken is een opname van de wegen-

kaart anno 1999 er naast geplaatst. Ook hier zijn de hoofdwegen met een dikkere lijn weergegeven. Het valt op dat het stratenpatroon explosief is verdicht (de groei van Ede). In 1942 zijn naast de bebouwing van de kern nog als uitbreiding bekend de Indische buurt, de Bloemenbuurt en het gedeelte ten noorden van de Sportlaan, Bovenbuurtweg en Verlengde Parkweg, terwijl het Beatrixpark net op gang komt. Een deel van deze uitbreidingen zijn ook te zien op bijgaande foto uit het najaar van 1939. De reden tot het maken van deze foto's is de steeds maar naderbij komende oorlogsdreiging. Het Ministerie van Oorlog heeft toen de opdracht gegeven om met spoed en onder strikte geheimhouding fotokaarten te vervaardigen op de schaal 1.-10.000. het project heeft de naam "XI" (elf) meegekregen. Omdat tussen de foto-aanmaak en de kaart uit 1942 een tijdsverschil zit van ruim 2 jaar zijn deze prachtig te vergelijken. In die tijd is er niet zo rigoreus gebouwd als tegenwoordig. Voor de duidelijkheid en om zich beter te oriënteren (de foto is n.l. niet naar het noorden gericht) heb ik langs de fotorand een aantal cijfers geplaatst. Deze corresponderen met de volgende wegen of objecten. 1= de kippenlijn; als we deze volgen komen we op het station langs de spoorbaan Utrecht-Arnhem (=2) 3= Schaapsweg, 4= Telefoonweg, 5= Klaphekweg, 6= Peppelensteeg, 7= Maanderbuurtweg, 8= Verl. Parkweg, 9= Bovenbuurtweg, 10= Diedenweg, 11= Bennekomscheweg en 12= Infanteriekazerne.

Verder kunnen we vrij scherp de wegkanten in het Beatrixpark zien maar op de kerk na staat er nog geen bebouwing. Door de kaartjes en de foto intensief te bestuderen zijn nog vele, hier niet genoemde zaken te ontdekken. Veel plezier met uw speurtocht.

Bronnen: gemeente-archief Ede

een winkel
vol (cadeau-)
ideeën voor
binnen en
buiten

Geels

E D E

Grotestraat 111, Ede Tel.:0318 61 92 92
geels@geelsede.nl www.geels-ede.nl

voor een
volledige
impressie
bezoek
onze
internet
site

Fahrenheitstraat 24
Postbus 262
6710 BG Ede
Tel. : (0318) 624 523
Fax: (0318) 625 161

- 24 uurs glasservice
- Onderhoudsschilderwerk
- Nieuwbouw
- Utiliteitsbouw
- Isolatieglas
- Voorzetramen
- Rolluiken
- Zonweringen enz.

Arnhem, Barneveld, Ede, Renkum

Wessels

Modestoffen

wessels modestoffen Boogstraat 4-8, Ede
0318-617215

Op het gebied van internationale modestoffen is
Wessels een begrip in de regio's Arnhem, Barneveld,
Ede, Renkum en omgeving.

- modestoffen gevarieerd van:
- trendy tot klassiek
  - lycra tot bruidsstoffen
  - ieder seizoen aanbiedingen
  - deskundig advies.

Kortom een veelzijdig assortiment

Periodieken, handelsdrukwerk,
brochures en folders
met vakmanschap vervaardigd bij:

DRUKKERIJ FROUWS EDE BV

Fahrenheitstraat 26, 6716 BR Ede, tel. (0318) 642 111, fax 642 757

**AANNEMERSBEDRIJF
WILLEMSSEN & ELBERTSEN EDE**

**NIEUWBOUW
VERBOUW EN ONDERHOUD**

Dwarsweg 10 - 6716 BJ Ede - Tel. (0318) 63 72 50 - Fax (0318) 63 97 62

U ZOEKT.....

HARKES

TUIN- EN KAMERPLANTEN CENTRUM
KLINKENBERGERWEG 29 EDE
TEL. 0318-612694

- POTTERIE VOOR KAMER EN TUIN
- MESTSTOFFEN - GRONDSOORTEN
- TUINPLANTEN - BLOEMBOLLEN
- ALLES VOOR DE VIJVER
- GRASZODEN
- NATUURSTEEN
- TUINHOUT
- TUINGEREEDSCHAP
- KAMERPLANTEN
- SNIJBLOEMEN